

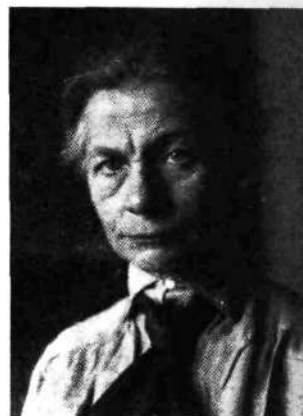
4. Umrla je slikarica Ivana Kobilčeva. Rodila se je 20. decembra 1861 v rodbini uglednega ljubljanskega obrtnika. Njen slikarski talent se je pokazal zelo zgodaj. Prvi pouk sta ji dala slikarica Ida Künlova in akad. slikar Ferdo Vesel. 18 let stara je odšla na dunajsko slikarsko šolo, 1880 pa v Monakovo, kjer je ostala skoraj polnih 9 let, nakar je delovala na Ecole Gervex v Parizu. Svojo prvo razstavo je priredila 1888 najprej na Dunaju, potem še v Ljubljani. Kritika jo je povsod sprejela zelo laskavo. Leto kasneje je v Zagrebu portretirala dr. Račkega in potem tamkaj razstavila 29 svojih del. 1891 je razstavila v Monakovem svojo znano sliko »Poletje«, isto sliko in »Likarice« je razstavila v Parizu, kjer je prejela častno odlikovanje. Pozneje je razstavljala še v Nemčiji, Avstriji, Ogrski, Franciji, Beogradu, Zagrebu in v Ljubljani. 1894 je šla za dalj časa v Florenco, a isto leto je poslikala jezuitske cerkev v Sarajevu. Tam je ostala do 1905 in zelo plodovito ustvarjala. V to dobo spadata portret biskupa Strossmayerja in alegorija »Kranjska pozdravlja Ljubljano«, oboje za mestno občino ljubljansko. 1906 je bila nekaj časa učiteljica risanja in slikarstva na ljubljanski Mladiki, nato pa se je preselila v Berlin, kjer je ostala do vojne. 1914 se je vrnila v domovino in tu slikala portrete, tihožitja, n. pr. portret Ivana Hribarja za magistratno posvetovalnico. Število njenih slik je ogromno, a raztresene so po svetu, kjer je ustvarjala, pri zasebnikih, več pa jih ima Narodna galerija.

8. Danes se spominjamo 100-letnice rojstva Franceta Cegnarja.

10. V Beogradu je preminul Nikola Pašič, predsednik Srbske radikalne stranke in bivši večkratni ministrski predsednik. Sklenjeno je, da bosta pri njegovem pogrebu zastopala mesto ljubljansko vladni komisar A. Mencinger

Zofka Kveder-Demetrovič

Ivana Kobilca

in mag. višji svetnik Fr. Govekar, ki bosta položila tudi venec s trakovi.

11. Danes se spominjamo 130-letnice rojstva prvega slovenskega dramatika Antona Linhartarja.

13. V kazinski dvorani se je vršil občni zbor aerokluba »Naša krila«, ki so se ga udeležili zastopniki civilnih in vojaških oblasti ter raznih društev ter zastopniki beograjske centrale. S tem je društvo, ki je pred dvema letoma nehalo delovati, spet oživel. — Na intervencijo konservatorskega urada je mestna občina sklenila popraviti rimski zid na Mirju.

24. Vladni komisar za mestno občino je razglasil sklep, da najame mestna občina ljubljanska 6 odstotno obli-gacijsko posojilo v znesku Din 30 milijonov, ki se bodo uporabili za zidavo novih stanovanj.

IZ NAŠIH MEST

UMRLI SO

Kipar Alojzij Gangl.

Dne 2. oktobra 1935 je umrl v Pragi upokojeni strokovni učitelj Alojzij Gangl, prvi sodobni slovenski kipar, ki se je uveljavil doma in na tujem in povzpел do monumentalnih plastičnih del velikega stila. Pokojnik je izvršil mnogo kiparskih kompozicij, med njimi nekaj kvalitativno prav krepkih del. Ljubljčanom je bolj kot po svojih portretnih in religioznih plastikah znan kot tvorec Vodnikovega in Valvasorjevega spomenika. Zato bo prav, če se ga spomni tudi naš list.

Gangl se je rodil 8. junija 1859 v Metliki. Začel je kot rezbarski vajenec v neki delavnici v St. Rupertu, nato v Ljubljani, odkoder je prišel v Gradec. Tam je najprej obiskoval umetnostno obrtno šolo, nakar je te nauke nadaljeval na Dunaju, kjer je kmalu vstopil na akademijo in pri kiparju Zumbuschu dokončal specialno šolo. Po študijskem potovanju po Italiji, kamor so ga kot nadarjenega dijaka poslali s posebno ustanovo, je leta 1894. postal strokovni učitelj na ljubljanski umetnostno-obrtni šoli. Zaradi živčne bolezni, ki se mu je stalno ponavljala, je bil prisiljen pustiti poučevanje. Leta 1905. je bil upokojen v IX. čin. razredu s 17 leti vračunljive službe. Nato je kesneje nekaj časa živel v Splitu, potem se je pa preselil sprva na Dunaj, od tam pa v Prago, kjer je preživel zadnja desetletja svojega življenja. V Smichovu je v Záhradní ulici št. 22 stanoval in tam tudi umrl.

Kipar Alojzij Gangl je pričel prav pri temeljih. Kot vajenec in pomočnik pri rokodelcih podobarjih in rezbarjih se je do dobra seznanil z osnovnimi oblikovalnimi ele-

menti in si pridobil potrebno ročno spretnost, poznavanje materiala in obvladovanje različnih tehnik. Naravna nadarjenost in pridnost sta ga gnali, da si je k praktičnemu izkustvu skušal pridobiti še teoretično znanje. Začel je z nauki na obrtni šoli, končal jih je kot dovršen umetnik na akademiji. Od svojih učiteljev si je pridobil dosti znanja, s katerim si je ustvaril sicer malo svojski, a prikupni, uglašeni klasicistični slog, ki se je pozneje, ko so minili šolski vtisi, nekam pomehkušil. V kasnejših letih ga je močno privlačeval realizem, pravo nasprotje njegovih prvotnih, čisto idealističnih stremeljenj.

Od Gangla je pri nas znanih razmeroma malo del, saj sploh ni bil posebno plodovit, ker ga je bolezen močno ovirala pri delu.

Prvič je mladi kipar, star 26 let, zbudil zanimanje med našim občinstvom s portretom pokojnega politika Šukljeta, ki ga je izvršil leta 1885. Izmed del, katera je ustvaril po naročilu zasebnikov, so najbolj znani portreti barona Jožefa Schwegla, marmorni relief za Cimpermanov nagrobnik (ki je zdaj v Narodnem muzeju), potem pa poprja Prešerna, Ernestine Jelovškove in Stritarja. V ljubljanskem muzeju je tudi marmorni relief »Maria in stellis«. Od javnih del bi bil omeniti veliki marmorni relief Vstajenje, katerega je naročil Strossmayer za pročelje katedrale v Djakovu. Za zavod Sacre Coeur v Preßbaumu pri Dunaju je izvršil lipovo reliefno kompozicijo, leta 1919. pa za naše zunanje ministrstvo bronast kip kralja Aleksandra.

Poglavitno priznanje je pa dosegel Gangl za oba svoja spomenika v Ljubljani. Zlasti Vodnik ga je na mah postavil v prvo vrsto slovenskih upodablajočih umetnikov. Leta 1887. so pred mirno gosposko pročelje stare gimnazije na

lepo zaokroženem trgu postavili ta spomenik, ki je še danes eden najboljših ljubljanskih javnih umotvorov, čeprav ne more več pravilno učinkovati, ker pogreša potrebno ozadje. Glava sohe je idealizirana, celotna postava je sicer nekoliko konvencionalno zasnovana, ves spomenik pa, čeprav ni posebno izviren, vendarle okusen in neprisiljen, dobro proporcioniran in še boljše postavljen v prostoru, za katerega je bil namenjen.

Manj posrečen je Valvasorjev spomenik, katerega so odkrili leta 1904. na trgu pred muzejem. Predstavlja požrtvovalnega učenjaka in domoljuba v viteški obleki, z listino v levi. Spomenik ne more na neskladnem, preveč odprtem prostoru priti do prave veljave, zlasti ker je tudi kamenitni podstavek pretežak, kip sam pa nekam potlačen in neokreten. V Valvasorjevi kretnji je pa dosti, čeprav morebiti malce teatralične slikovitosti.

Za novo gledališče je leta 1890. izdelal Gangl plastično okrasje: nad timpanonom je postavljena skupina »Genij drame in glasbe«, v dveh stenskih vdolbinah sta pa alegorična kipa Zaloigre in Veseloigre. Za vsa tri dela je prejel 5000 goldinarjev. Kipi se prav ugodno skladajo s klasično zunanjsčino poslopja, so zelo slikoviti in prav krepko poživljajo renesančno pročelje.

Gangl je živel večinoma izven domovine, zato je njegov vpliv na razvoj slovenskega kiparstva neznan. Sam je dosegel precej visoko stopnjo dovršenosti in se približal umetnostnim idealom svoje dobe, ki je videla višek v staroklasični antični umetnosti. Ker so bili Ganglovi stiki z domovino tako rahli, je šele njegova smrt opozorila slovensko kulturno javnost na tega, svoj čas tako cenjenega umetnika, ki je bil prav za prav prvi zavestno slovenski kipar.

K. Dobida.

Ernest Vargazon, načelnik direkcije drž. železnic v p., umrl 4. junija v Ljubljani. Rodil se je 11. januarja 1880 v Središču. Po končani gimnaziji je stopil v železniško službo. Zlasti važno je njegovo službovanje v Trstu, kjer je pridno delal v kulturnih in narodnih društvih. Tam ga je zatekla svetovna vojna. 1917 je bil imenovan za poveljnika beogradske žel. postaje in je na tem mestu storil neprecenljive usluge Jugoslaviji, ki se je snovala skrivaj, a tem bolj vztrajno.

Prof. Evgen Jarc, bivši deželni in državni poslanec ter podžupan ljubljanski, član mestnega sveta ljubljanskega in urednik naše revije, je umrl 5. junija. Glej tudi osmrtni članek na drugem mestu te številke!

Alojz Lilleg, posestnik in bivši trgovec, zlasti znan med starejšo generacijo, je umrl 8. junija v Ljubljani.

Anton Levec, dvorni svetnik v pokoju, je umrl 15. junija.

Josip Mazi, ravnatelj I. drž. realne gimnazije v Ljubljani, je umrl 25. junija. Rodil se je 24. januarja 1872 v Zireh, v Ljubljani končal realko, na dunajski univerzi pa študije matematike in opisne geometrije. Potem je prišel 1901 za profesorja na ljubljansko realko, kjer je učil pol-

nih 30 let, kasneje kot ravnatelj tega zavoda. 1931 je bil imenovan za prosvetnega šefa, a kmalu se je povrnil na svoj zavod v svojstvu ravnatelja. Pokojnik je bil odličen, strog, a pravičen pedagog in si je pridobil mnogo zaslug posebno po prevratu, ko je bilo treba zorganizirati naše šolstvo.

Dr. Josip Fon, mestni zdravnik, je nenadoma preminul 27. junija.

Ante Grom, carinski posrednik in bivši carinski uradnik, poznana osebnost v Ljubljani, je umrl 28. junija.

Akad. kipar prof. Svetko Peruzzi je umrl 5. julija v Splitu. Rodil se je 1883 v Lipah na Barju. Ljudsko šolo je obiskoval v Ljubljani, prav tako gimnazijo in tečaj za modeliranje na srednji tehnični šoli pri kiparjih Mísu in Alojziju Ganglu. Iz Ljubljane je odšel v Zagreb in dalje na Dunaj, kjer je tudi priredil svojo prvo razstavo, na kateri je prejel prvo nagrado za osnutek cesarjevega spomenika, 1904 pa je razstavil v Beogradu, kjer je spet prejel prvo odlikovanje. Z Dunaja se je preselil v Ljubljano, odtod pa v Split, kjer je poučeval na srednji tehnični šoli do svoje smrti. Bil je ožji Meštrovičev sodelavec. Ustvarjal je mnogo. Izmed del v Ljubljani je omeniti zlasti spomenik Adamiča in Lundra, »Kranjskega Janeza« na ljubljanskem vojaškem pokopališču ter reliefe za šentjakovski most po motivih Prešernovega »Povodnega moža«, ki so shranjeni nekje v Ljubljani.

Jernej Ložar, hišni posestnik, krojaški mojster in trgovec, je umrl 7. julija v Ljubljani. Rodil se je v Ljubljani 27. avgusta 1877. Izučil se je krojaštva in odšel po svetu. Ko se je vrnil, se je osamosvojil. Približno pred 28 leti je bil izvoljen v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo. Ves čas županovanja dr. Tavčarja je bil član občinskega sveta ljubljanskega. Bil je tudi član načelstva Mestne hranilnice in Kreditnega društva Kranjske hranilnice.

V Kostanjevici ob Krki je nenadoma preminul 11. avgusta mestni župnik Janko Petrič. Pokojnik se je rodil 25. maja 1875 v Vasici pri Cerkljah na Gorenjskem. V mašnika je bil posvečen 23. julija 1898, nato je bil 1 leto semeniški duhovnik, nakar je postal kaplan v Škofji Loki, kjer je ostal 5 let, 1 leto je kaplanoval v Zagorju ob Savi, potem pa je prišel za kaplana k Sv. Petru v Ljubljani. Šempetrski župnik je postal 1912. leta s slovesnim ustoličenjem dne 1. februarja.

Duhovni svetnik Andrej Ažman je umrl zadet od kapi dne 19. julija. Rodil se je 12. septembra 1874 v Kropi, v mašnika je bil posvečen 1898. Kaplanoval je v Bohinjski Bistrici, v Borovnici, v Poljanah nad Škofjo Loko, v Semiču in Postojni. 1922 se je preselil v Ljubljano in postal katehet na meščanski šoli na Prulah. Za duh. svetnika je bil imenovan 1924. Pokojnik je posvetil vse svoje delovanje šoli. V zasebnem življenju pa je bil velik prijatelj narave in planin.

V Žirovnici je mirno preminul dr. Ivan Svetina, častni kanonik, biserni mašnik in gimnazijski profesor v pokoju. Rodil se je 1851 v Žirovnici. Ljudsko šolo je obiskoval v Trziču, gimnazijo pa v Kranju in pozneje v Ljubljani. Po maturi je šel v bogoslovnico in je pel novo mašo 1874. Nato je služboval 1 leto v Idriji, potem pa je študiral na graški univerzi matematiko, fiziko ter čisto filozofijo. Ko se je vrnil iz Gradca kot mlad doktor, je postal prefekt v Alojzijevišču, kjer je ostal polnih 13 let. Z velikim uspehom je poučeval dolgo let na klasični gimnaziji. Napisal je dve knjigi, in sicer verouk in dogmatiko. Skoraj do zadnjega je vodil »Ljubljansko dijaško in ljudsko kuhinjo«, kjer je storil mnogo dobrega revežem in dijakom.

Ivan Podlesnik, znani kulturni delavec, je umrl 18. julija. Rodil se je v Ljubljani 1881. Študiral je Mahrovo šolo, bil potem nekaj časa uradnik Ljudske posojilnice, nakar je postal profesor na dvorazredni trg. šoli. 1907 je napisal prvo slovensko knjigovodstvo. Potem je služboval po raznih zasebnih podjetjih. Bil je zvest sodelavec pok. Janeza Ev. Kreka, ki mu je pomagal ustanavljati po deželi

Ravn. Josip Mazi

Župnik Janko Petrič

KRAJEVNI DOGODKI

LJUBLJANA

Ob priliki spomladnega ljubljanskega velesejma, na katerem je bila prirejena tudi lepa gostinska razstava, se je vršil v Ljubljani vsedrjavni gostinski kongres. V resoluciji, ki so jo zborovalci sprejeli, je bila zlasti poudarjena zahteva po odpravi šušmarstva v gostilničarski stroki, ki itak preživlja težke čase, navedenih pa je bilo še več umestnih predlogov. Nekaj dni kasneje, t. j. 4. junija se je vršil v Ljubljani mednarodni kongres policistov, na katerega so prišli od vsepovsodi številni zastopniki.

Dne 3. junija je bila slovesno odprta zračna proga Celovec—Ljubljana—Sušak. Po pristanku orjaškega Junkersovega letala so izstopili zastopniki avstrijskih oblasti in avstrijskega zračnega prometa, med njimi celovski župan Wolf. Goste so pozdravili župan dr. Adlešič ter zastopniki vojaških in civilnih oblasti ter ljubljanskega letalstva. Po malici se je odpeljal župan dr. Adlešič z avstrijskimi gosti z letalom proti Sušaku.

Letošnje poletje je bilo opaziti močno mezдно gibanje, katero so začeli 6. junija stavbinski delavci, 21. avgusta so stopili v stavko tekstilni delavci, kmalu za njimi rudarji, 5. septembra pa, prav na dan, ko so listi prinesli banovo uredbo o stavkah, pa so stopili v stavko uslužbenici Maloželezniške družbe v Ljubljani. Ta stavka je trajala samo 24 ur in je dosegla popoln uspeh, to je, za tramvajске uslužbenice ostane v veljavi 8 urni delavnik, za delo preko tega časa pa bodo prejeli posebne nagrade. Najdaljša je bila stavka tekstilnega delavstva, ki je bila uspešno zaključena šele 24. septembra. Delavstvo je doseglo znatno mezдно zboljšanje.

29. junija smo se skromno spomnili 350 letnice smrti prvega slovenskega pisatelja Primoža Trubarja. Večer pred praznikom je bila pred Trubarjevimi spomenikom na pobudo akademske mladine slovesnost, pri kateri so položili na spomenik venec s slovenskim trakom. Venec s slovenskim trakom so ponoči odstranili neznanci.

Na Vidov dan so razvili dobrovoljci svoj prapor, darilo Nj. Vel. kralja Petra II. Po slovesnem razvitju pred magistratom je bil po mestu obhod dobrovoljcev s praporom in godbo.

15. julija se je v zgodnjih jutranjih urah, takoj po odletu potniškega letala, pripetila grozovita letalska nesreča, ki je zahtevala 7 smrtnih žrtev: odvetnika dr. Adolfa Korčeta, učiteljici Stano Kantetovo in Tilko Pivkovo, Berlinčana dr. Wilhelma Horna in Anny Bruglacher, pilota Mihajla Jarošenka in telegrafista Toma Anušiča. Komisija

Rimska grobova pod cestiščem Groharjeve ulice v Ljubljani

zadruga; v Ljubljani pa sta skupaj ustanovila prvo slovensko trgovsko šolo. Važno je tudi pokojnikovo literarno delo, bil je znan podlistkar, pred tremi leti pa nam je dal knjigo »Spomini iz Ljubljane«. Dosti reči je ostalo v rokopisu. Zadnje njegovo delo je drama »Na Krasu, tragedija naroda«.

V Kamniških planinah so našli smrtno ponesrečena 24. julija mlada turista Vida Janšo in Mladena Mikšiča.

Janez Hieng, podravnatelj Kreditnega zavoda, je umrl 3. avgusta. Pokojnik je bil iz ugledne rodbine lesnega trgovca na Rakeku, rojen pred 50 leti. Po končani gimnaziji v Ljubljani je šel na trgovsko akademijo v Trst, ki jo je odlično dovršil. Potem je bil sprejet za uradnika v takratno Avstro-ogrsko banko, ki se je po prevratu preimenovala v Kreditni zavod. Pokojnik je bil odličen bančni uradnik, ki je dovršeno obvladal več svetovnih jezikov.

Helena Souvan, soproga ljubljanskega trgovca, je nenadoma preminula v Volčjem Potoku 16. avgusta.

Jože Lapajnar, eden najstarejših ljubljanskih gasilcev, je umrl dne 23. avgusta, star 79 let. Rodil se je v Kamni gorici, v Ljubljani pa se je izučil mizarstva pri Dohrltu, potem pa je služil pri tvrdki Naglas polnega pol stoletja. Gasilec je bil celih 57 let. Pokojnik je bil odlikovan s številnimi domačimi in inozemskimi odlikovanji za požrtvovalno gasilsko službo.

Antona Juga, direktorja mestne ženske realne gimnazije so pokopali 24. septembra na viškem pokopališču.

KOMUNALNE VESTI

Na seji mestnega sveta dne 3. julija je bilo sklenjeno, da morajo vsi mestni uradi prihraniti na materialnih izdatkih 10 %, s katerimi bo moči uravnovesiti mestni proračun, porušen s tem, ker je morala mestna občina brisati gostaščino vsem posestnikom novih hiš, kar zneso nad 900.000 Din. Nadalje je bilo sklenjeno, da mestna občina ljubljanska prevzame dne 1. novembra omrežje Električne zadruga v Šiški za kupnino v znesku Din 1.400.000— za omrežje in inventar v delavnici, od tega pa porabi za druga, ki je prodajalka, 1 milijon za zavetišče, ki bo last Vincencijeve konference v Šiški. Člani zadruga imajo pravico 10 let dobivati tok za ceno Din 1— za kw-uro. Najemnikom članov zadruga pa je priznana pravica, da dobivajo tok po Din 2'50 za dobo 10 let, če ostanejo v sedanjem stanovanju. Števci, ki so last članov zadruga, se bodo uporabljali tudi v bodoče, dokler bodo primerni. Mestna občina bo skrbela za cestno razsvetlavo v Šiški, stroške pogodbe nosi mestna občina, ki prevzame tudi 6 uslužbenecv zadruga in se zavezuje, da jih bo po enem letu pragmatično nastavila. Električna zadruga se odpove nadaljnji prodaji toka. S to pogodbo postane mestna občina monopolski prodajalec toka v Ljubljani.

Na seji mestnega sveta ljubljanskega dne 19. avgusta je bilo sklenjeno najeti posojilo pri Državni hipotekarni banki v znesku 30 milijonov dinarjev proti 15 letni amortizaciji in 7 odstotnemu obrestovanju. S tem zneskom bo mestna občina odplačala del svojega dolga Mestni hranilnici, v istem namenu pa je bilo še sklenjeno, da se emitira 6 odstotno obligacijsko posojilo mestne občine ljubljanske v znesku do 20 milijonov Din, vplačljivo ali s hranilnimi knjižicami Mestne hranilnice ljubljanske, ali v gotovini. Nadalje je bilo sklenjeno, da se poveča Delavski dom s posojilom Borze dela v znesku 1.700.000— Din. Finančno ministrstvo je odobrilo 24. septembra sklep mestnega sveta ljubljanskega o najetju posojila in o razpisu obligacijskega posojila.